

Taide- ja elämyspedagogiikka lasten ja nuorten osallisuuden ja hyvinvoinnin edistäjänä Kehittämistehtävä

Tulevaisuuteni -ryhmä taide- ja elämyspedagogisin menetelmin asuntolan kerhona -hanke

1. Tarve (ongelma/haaste, johon pyritään vastaamaan) Kuvatkaa projektin tarve. Miten tarve ilmenee? Onko tutkimustietoa tai tilastoja, jotka vahvistavat tarpeen olemassaoloa? Tässä määritellään myös kohderyhmä tai kohderyhmät.

Oppilaitoksessani on opiskelijoita, jotka opiskelevat mm. opistovuodessa, ammatillisessa peruskoulutuksessa, aikuisten perusopetuksessa ja tutkintoon valmentavassa koulutuksessa. Eli opiskelijoita, jotka miettivät tulevaisuuttaan ja valintojaan. Osa ammatillisessakin koulutuksessa kipuilee sen kanssa, onko valittu ammatillinen koulutus oma. Opiskelijoistamme osa asustaa asuntolassa ja iltatoimintaan voisi tällainenkin toiminta sopia. Opiskelijat ovat taustaltaan erilaisia ja monikulttuurisuus on opistossamme suurta.

Kohderyhmä olisi vapaaehtoiset, mutta ryhmänohjaajien kanssa valitut opiskelijat, joilla olisi uraohjauksen ja/tai itsetunnon, sosiaalisten taitojen ja minäkäsityksen tukemistarvetta. Ja kiinnostusta ja voimavaroja sitoutua pidempään prosessiin, jossa tavoitteena olisi metakognitiivisten taitojen kehittäminen reflektoinnin avulla. (Pietilä, 2020a, 190)

2. Empatia Miksi tarve on ymmärrettävä? Mistä tarve johtuu/mistä se kertoo? Löytyykö tieteellisiä perusteita?

Opinto-ohjauksen, uraohjauksen tarpeesta ja opiskelijoiden itsetunnon, sosiaalisten taitojen ja minäkäsityksen tukemista löytyy varmasti paljon tutkimusta. Myös maailmantilanne, jossa on paljon epävarmuutta ilmastomuutosten, ympäristötuhojen, sodan, koronan jälkeen, on haastava nuorille, kun tulevaisuus voidaan nähdä näköalattomana.

3. Tavoite/tavoitteet Esim. "Itsereflektiotaitojen vahvistaminen", "Turvallinen ryhmä", "Osallisuuden lisääminen", "Erätaitojen oppiminen"

Tavoitteet: Turvallinen ryhmä (Pietilä 2021), jossa osallistujat saavat olla omia itsejään kunnioittaen muita ryhmäläisiä ja heidän olemassaoloaan. Ryhmän tavoitteena on antaa mahdollisuus nuoren pohtia tulevaisuuttaan turvallisessa ryhmässä, tukea nuorten omien arvojen pohtimista sekä lähitulevaisuuden päämäärän löytämistä. Tavoite on myös vahvistaa ryhmässä ryhmäläisten sosiaalisia taitoja ja osallisuutta ja tukea nuorten minäkäsitystä ja itsetuntoa.

Menetelmänä voi olla erätaidot ja retket. Mutta niiden käyttöä pitää ryhmän kanssa pohtia, jottei menetelmä aja tavoitteiden ja ryhmän turvallisuuden ohi. Tämä on lähinnä itselleni muistutuksena, sillä vaikka retket ja erätaidot ovat itselleni läheisiä menetelmiä, voi ryhmälle toimia paremmin esimerkiksi taide- ja draamapedagogiset menetelmät, vaikka ne itselleni olisivatkin haastavampia. Pietilä (2020, 191) toteaa: ”Käsitykseni mukaan elämyspedagogiikka on aina prosessi, jonka tavoitteet tulisi suhteuttaa seuraaviin tekijöihin: 1. ryhmän turvallisuus ja ryhmän koko, 2. käytettävissä oleva aika (ja muut resurssit), 3) ohjaajan/ohjaajien osaaminen.”

4. Menetelmä/t ja perustelut sen/niiden valinnalle Esimerkiksi “prosessidraama”, “metsäkylpy

Elämyspedagogisia menetelmiä valitessa tulee suhteuttaa menetelmä ohjaajan/ohjaajien osaamiseen (emt. 2020, 191). Kuitenkin näen, että menetelmiä valitessa on myös ryhmällä suuri merkitys. Ajatuksenani on, että oman osaamiseni kautta menetelmänä – isona haasteellisena tekemisenä olisi retki/vaellus. Kuitenkin näen, että oppimisprosessina, jossa ohjaaja olisi myös ryhmän jäsenenä oppimassa, heittäytymien draamallisiin menetelmiin, tehden jotain itselle ei niin tuttua ja reflektoiden sitä prosessin edetessä voisi olla antoisampaa. Siinä missä itse ohjaaja on hyvä, voi unohtua kuulla ja nähdä osallistujien haasteet ja pelot. Kun itse on myös tekemässä jotain, jossa on turvallisesti lähikehityksensä vyöhykkeellä, niin hommassa on aktiivisemmin oppimassa ja refleктоimassa.

5. Toteutus suunnitelma Mahdollisimman konkreettinen suunnitelma (esim. tuntisuunnitelmat) projektin toteuttamiseksi.

Osallistujien valinta: ryhmien vetäjät ehdottavat mahdollisia kiinnostuneita tällaiseen taide- ja elämyspedagogiseen ryhmään. Ryhmän vetäjä haastattelee kiinnostuneet ja ryhmään pääsee noin 10 henkilöä, jotka ajattelevat sitoutuvansa koko prosessiin.

1. **Alkuvaihe** (kokoontumisia 1 x vko/1 h – 3-4 vkoa): kokoontuminen: tutustuminen muihin turvallisiin tutustumisleikein ja tavoin, esim. tilassa kävely ilman katsekontaktia, katsekontaktin kanssa, katsekontaktin ja hymyn kanssa, kättelyin ja esittelyin, jos ryhmä on tähän kykenevä. Ryhmän tavoitteiden läpikäyntiä yhdessä. Ryhmän ensimmäiset kokoontumiset (1-3/4) tunnustellaan ja luodaan turvallista ryhmää. Kokoontumiset noin 1 h pituisia. Alkuvaiheen jälkeen tarkistus, haluavatko kaikki vielä jatkaa ja tavoitteiden ja menetelmien tarkistus. Ohjaajalle tsekkauspiste: onko saatu riittävän turvallinen ryhmä luotua. Jokainen kirjoittaa myös tavoitteet, jotka laitetaan kirjekuoriin, jotta niihin voi palata viimeisessä kokoontumisessa.
2. **Keskivaihe** (2 x vko/1 h tai 1 x vko/2 h – 3-4 vkoa): ryhmä on päätenyt jatkamaan ja on riittävän turvallinen, jotta voidaan lähteä yhdessä miettimään, mitkä olisivat tälle ryhmälle riittävän haastava tekeminen, joka tukisi ryhmää tavoitteissa. Valmistellaan eri tavoin ryhmän taitoja haasteelliseen tekemiseen. Jos se on yön yli retki, harjoitellaan siihen tarvittavia taitoja. Jos se on

retki bussilla museoon, valmistaudutaan siihen. Jos hienossa ravintolassa syöminen on se, mikä otetaan haasteellisen tekemisen kohteeksi, valmistaudutaan ravintolakäyttäytymiseen. Yhteistä suunnittelua ja päätöksentekoa reflektoidaan, rakennetaan tapoja ilmaista omia toiveita ja haluja. Käytetään menetelmiä, joissa jokaiselle annetaan yhtä paljon aikaa sanoa toiveitaan. Kysytään, miltä tuntuu kuulla toisten toiveita jne. Päädytään yhteiseen tekemiseen, joka ei ehkä kaikkien ykkösvaihtoehto ja reflektoidaan sitä, miltä se tuntuu. Ja mietitään, miten saataisi yhteiseen hankkeeseen kaikille sopivia elementtejä.

3. **Toteutus** (1 pvä-3 pvä riippuen siitä mikä toiminta valittiin) Toteutetaan yhdessä päätetty haastava tekeminen. Pohditaan sitä toteutettaessa, mikä siinä on itselle haastavinta, mitä siinä opin itsestäni, miltä asiat tuntuvat jne.
4. **Päätös** (1 päätösreflektointikerta n. 1h ja prosessin päätösnyttarit 1,5 h), Yhteinen prosessi päätetään vielä tutussa kokoontumispaikassa katsoen koko prosessia taaksepäin. Palataan prosessin alussa kirjattuihin tavoitteisiin ja jokainen saa jakaa niitä ryhmälle niin paljon kuin haluaa. Ohjaaja toki on myös tehnyt tavoitteensa ja reflektoi omia tavoitteitaan ja niissä onnistumisia – pitäen kuitenkin huolen, että ohjattavat saavat äänensä kuuluville. Päätösnyttarit eivät ole niinkään ohjattu kerta vaan yhteistä vapaata oloa muistellen tapahtumia kuitenkin muistaen ryhmän toimintatapa toisia kunnioittaen.

6. Reflektointi ja arviointi Miten prosessia reflektoidaan (eri vaiheissa) ja arvioidaan

Reflektointia on tarkoitus tehdä koko prosessin ajan. Reflektointi on alkanut jo tätä suunnitelmaa kirjoitettaessa. Kaisa Pietilän (2020 a, 2020b) webinaarissa ja artikkelissa tuotu reflektiomalli, jossa on mukaeltu Schöniä (1983, 1987) ja Eraultilta (1995) lisätty ennen toimintaa tehtävä reflektointi, osui ja upposi ja pyrin avaamaan sitä toteutussuunnitelman eri kohdissa. Erityisesti olen pohtinut kohtaa Reflection - for – action ajatusta. Webinaaritalenteessa (Pietilä 2020b) on kirjannut ammattilaisen itsereflektion kysymykset, jotka näkisin, että ohjaajan pitäisi käydä tarkasti läpi ja kirjata tuossa vaiheessa, kun opiskelijat ryhmään valitaan. Pietilän (2020b) kysymykset:

- ”Mikä on oma suhteesi ryhmään?
- Mitä tunteita osallistuja/ryhmä minussa herättää?
- Mitä ko. tunteet saavat minut tyypillisesti tekemään? (vrt. motari vs. kinttupolku)
- Mitä nuoreen/ryhmään liittyviä asenteita minulla on?
- Miten ne mahdollisesti vaikuttavat toimintaani?
- Mitä ajattelen nuoren/ryhmän tulevaisuudesta?
- Mitä pitäisi tapahtua, että muutos tapahtuisi?”

Näistä viimeistä kohtaa jäin miettimään. Viittaako se minun ajatuksiini nuorista, ryhmästä, itsestäni? Hyvä sitä kuitenkin olisi reflektoida.

Myös tärkeää, jos tämä prosessi toteutuu, olisi tärkeä katsoa noita kysymyksiä ryhmän/osallistujien suhteesta ohjaajaan. Jos ohjaaja olisin minä ja prosessi toteutetaan oppilaitoksessani, niin minun virallinen roolini ja sen vaikutus pitäisi avata ja ryhmän kanssa käydä läpi. Menetelmistä ja toiminnastani ohjaajana vaikka vapaa-ajallani, virallinen rooli on koko ajan kummittelemassa ja se purkamisesta ja avaamisesta huolimatta on tekijä, joka pitää ottaa huomioon. Luottamuksen rakentaminen ja ryhmän turvallisuus ovat tekijöitä, jossa minun/ohjaajan virallinen rooli työyhteisössä, saattaa estää parhaaseen tulokseen pääsemisen.

Turvallisen ryhmän luomisen tärkeys (Pietilä 2021) kolahti kovasti ja sitä olen tätäkin kehittämishanketta kirjoittaessa pohtinut. Nähdäkseni mihinkään tavoitteisiin ei päästä ryhmän osalta, jos ei saada tarpeeksi turvallista ryhmää rakennettua. Edellisessä kappaleessa pohdin rooliani turvallisen ryhmän rakentajana. Olisiko virallinen roolini vaikeuttamassa vapaaehtoisessa iltatoiminnassa tapahtuvan ryhmän toimintaa? Olisiko järkevämpää suunnitella jotain opetuskokonaisuutta elämyspedagogisin menetelmin? Ehkä orastavana ajatuksena on, että voisin joskus vetää Opiskelu- ja urasuunnittelut (1 osp) opinnot tämän tyyppisellä mallilla? Ehkä aikuisryhmälle, joka haluaisi kokoontua ja toteuttaa tämän kokonaisuuden elämyspedagogisesti ja yhdessä?

Draamapedagogiset menetelmät ja niihin perehtyminen lisää, voisi olla myös vaikka se tapa, jolla lähestyisikin aiheita. Vaatisi varmasti Allan Owensin suomennettujen kirjojen lukemista, oppimista yrityksen ja erehdyksen kautta ja sitä turvallista ryhmää myös ohjaajalle eli minulle.

LÄHTEET

Pietilä, Kaisa (2020a) **Reflektointi elämyspedagogiikassa**. Teoksessa Seppo J.A. Karppinen, Maarit Marttila & Anita Saaranen-Kauppinen (toim.) (2020) Seikkailukasvatusta Suomessa / Outdoor Adventure Education in Finland. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2020/01/seikkailukasvatusta-suomessa-outdoor-adventure-education-in-finland.pdf>

Pietilä, Kaisa (2020b) **Reflektointi elämyspedagogiikassa Outward Bound Finland -webinaari**, <https://www.youtube.com/watch?v=gFEw1NCxXWE&t=643s>

Pietilä, Kaisa (2021) **Turvallisen ryhmän rakentaminen Outward Bound Finland -webinaari**, <https://www.youtube.com/watch?v=UPJz1Sh-9WI&t=3s>

Pietilän viittaamat teokset:

Eraut, M., (1995). **Schön shock: A case for reframing reflection-in-action**. Teachers and Teaching: theory and practice 1 (1), 9–22.

Schön, D. (1983). **The reflective practitioner**. How professionals think in action. New York: Basic Books.